

ett arbetsmarknadsproblem

Häromdagen hörde jag en industriman säga, då man diskuterade den brännande frågan om hur vårt näringsliv skall bemästra bristen på arbetskraft: »Lyckligtvis har vi en arbetskraftreserv i våra husmödrar. Det är ju över en miljon.» — Jag tänkte när jag hörde honom, att många av våra husmödrar säkert blir minst sagt upprörda över att betraktas som en arbetskraftreserv. Både i jordbrukarhem och flerbarnsfamiljer har de ju en arbetsbörda som få av oss andra. Men det kan å andra sidan inte förnekas, att det också finns husmödrar, som kan ha förvärvsarbete utom hemmet åtminstone några timmar om dagen eller några dagar i veckan.

Att dessa husmödrar skulle utgöra ett välbehövligt tillskott till våra knappa personella resurser är obestridligt. Särskilt då det gäller yngre arbetskraft är bristen stor på grund av de låga födelse-talen under 1930-talet, och förhållandena blir inte bättre i den närmaste framtiden. Eftersom de gifta kvinnorna inte är yrkesverksamma i lika hög grad som de ogifta bör man också observera, att de senare årens starkt ökade giftermåls-frekvens minskat antalet ogifta kvinnor och därigenom ytterligare minskat utbudet av kvinnlig arbetskraft. Bris-

ten på arbetskraft tar sig bl. a. också uttryck i svårigheten att få hemhjälp. Många förvärvsarbetande gifta kvinnor får därför allt svårare att på ett tillfredsställande sätt sköta både hem och yrke. Ingen rationalisering av hushållsarbetet kan råda bot på det faktum, att hon under en normalarbetsdag är borta från hemmet under så gott som hela den tid då barnen är vakna. Av många skäl är det dock ur samhällets synpunkt allt annat än önskvärt att den gifta kvinnan lämnar förvärvsarbetet. Ett försök att lösa problemet är det då man vill öka tillfällena till deltidarbete.

Det finns många andra än mödrar som kan vilja ha deltidarbete. Särskilt kan framhållas studerande, som annars har att välja mellan studieskulder eller ett heltidsarbete, som försvårar eller kanske äventyrar studieresultatet. Också för partiellt arbetsföra kan ett deltidarbete inte bara ekonomiskt utan också psykiskt vara betydelsefullt, samtidigt som deras arbetskraft nyttiggöres för samhället.

Om man vill bereda tillfällena till deltidarbete för dessa eller andra kategorier, har man tydligen att särskilja två olika problem. Å ena sidan gäller det att under en längre eller kortare period låta heltids-

arbetande få avkortad tjänstgöring, å andra sidan att möjliggöra förvärvsarbete för sådana icke-yrkesverksamma, som inte önskar full tjänstgöring. I senare fallet ökas tydligen tillgången på arbetskraft, i förra fallet kan det synas, som om tillgången minskades. Emellertid är det troligt att en del befattningshavare, som nu är benägna att helt lämna yrkesarbetet, skulle stanna kvar om de finge möjlighet att arbeta på deltid några år och därefter återgå till heltid. Även i deras fall kan alltså deltidarbete på lång sikt beräknas öka tillgången på arbetskraft.

Det finns många skäl, som talar för deltidarbete, men det finns också många skäl som talar mot att införa deltidarbete, om man inte samtidigt skapar garantier mot skadliga biverkningar. Eftersom deltidarbete sannolikt framför allt kommer att sökas av gifta kvinnor har man fruktat, att ett sådant system skulle kunna leda till en allmän nedvärdering av den kvinnliga arbetskraften. Man har också befarat att deltidarbete inom yrken med oreglerade arbetsförhållanden skall utveckla sig till ett heltidsarbete mot deltidslön. Slutligen vänder man sig på yrkeskvinnohåll givetvis med skärpa mot eventuella försök att tvinga

en viss grupp, t. ex. de gifta kvinnorna, att mot sin önskan övergå från heltidstid till deltidarbete.

Dessa farhågor får inte negligeras, även om de kan synas överdrivna i en tid av utpräglad brist på arbetskraft. Emellertid är det glädjande, att det i direktiven för 1944 års deltidstjänstutredning uttryckligen framhållits, att utredningen inte skall begränsas till att avse enbart gifta kvinnor, och att deltidstjänst bör grundas på frivilliga överenskommelser mellan arbetsgivare och arbetstagare. Utredningen skall framställa förslag om anställnings-, avlönings- och befordringsförhållanden för deltidanställd personal, i första hand i statlig och kommunal tjänst; men sådana lösningar bör eftersträvas, som kan tillämpas också i det enskilda näringslivet.

Utredningen befinner sig nu i slutstadiet, och betänkandet väntas komma i tryck i början av hösten.

Margit Vinge.

Fil. mag. Margit Vinge är ledamot av 1944 års deltidstjänstutredning och har här lämnat en allmän redogörelse för problemställningen. Vi tjänstemän mottar gärna debattinlägg från läsarna i denna aktuella fråga.

STATSTJÄNSTEMÄNNENS LÖNER.

Forts. fr. sid. 9.

Dyrortsgradering.

Antalet dyrorter minskas från nio till fem. Skillnaden i lön mellan dyrare och billigare ort blir mindre än nu. Tjänstemännen på de billigare orterna får större procentuell förbättring.

Pensionering.

Pensionsnivån höjs något. Statstjänstemännens bidrag till sin egen pensionering har hittills skett genom pensions-

avgifter, som dragits från lönen. Nu fastställs lönebeloppen så, att pensionsavgifterna redan är dragna i lönetablerna.

Övertidsersättning.

Statstjänstemän i de lägre lönelägena har under vissa förutsättningar rättighet till ersättning för övertid. Denna har ungefär motsvarat avlöningen för ordinarie arbetstid eller också varit lägre. Den skall efter löneregleringen utgå med högre belopp än för ordinarie tid. Övertidsarbetet skall begränsas.